

”ובחרת בחיים”. [ב]

פרשת ראה (שיחה 2) – נכתב ע”י הרב משה צוריאלי, מתוך ספרו ”אוצרות התורה”.
הבהרה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע”י תלמידו, אך טרם הגיחה

שְׁנֵאתַת הַאֲפִיקוֹרְסִים, הַמְסִיתִים וְהַמְדִיחִים

”כי יסיתך אחיך... או רֵעֶךָ אֲשֶׁר כִּנְפֶשֶׁךָ לֵאמֹר: נִלְכַּה וְנַעֲבֹדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים... לֹא תֵאבְדָה לוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו וְלֹא תַחֲוֹס עֵינֶיךָ עָלָיו וְלֹא תַחְמוֹל וְלֹא תַכְסֶּה עָלָיו. כִּי הַרוּג תִּהְיֶה בוֹ בְרֵאשׁוֹנָה לְהַמִּיתוֹ... כִּי בִקֵּשׁ לְהַדִּיחֶךָ מֵעַל ה’ אֱלֹהֶיךָ הַמוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים” (דברים יג/ז-יא).

רש”י בשם חז”ל הסביר את אריכות וכפילות הלשונות:

א. ”לא תאהבנו, ולא תשמע לו בהתחננו על נפשו למחול לו... ולא תהפוך בזכותו. אם אתה יודע לו חובה, אינך רשאי לשתוק”. ואנו מתפללים על ”הגדתת הסאה” באיבה כה עצומה!

ב. ועוד, שחז”ל הוסיפו: ”מניין שאין טוענין (לימודי זכות) למסית, דכתיב ’ולא תחמול עליו’”. (סנהדרין כט.)

ג. וכן בדרך כלל אין מושיבים בסנהדרין שופט שהוא סריס או זקן (מופלג) ומי שאין לו בנים, כי הם אכזריים, כי הם לא סבלו ”צער גידול בנים” או שכחו מזה, מה שאין כן במסית, שדיינים פְּאָלוּ כשרים לדון אותו, דכתיב ”ולא תכסה עליו”. (סנהדרין לו:).

ד. וכן בדרך כלל במומתי בית דין, אין מכמינים להם. כלומר אין מביאים אותם לבית דין ולהרוג אותם אלא אם כן הזהירו אותם בפני שני עדים. ואם החשוד הוא ערמומי ונוהר מלהתפש לפני עדים, לא מטמינים שני עדים במחבוא הסמוך, ולהציע לו לחטוא בכדי לתפוש אותו. אבל במסית ומדיח הנוהר מלפתות בנוכחותם של עדים כי חושש מהעונש, אנו מכמינים לו שני עדים מאחורי הגדר, ומציעים לו שוב ”אמור לנו מה שאמרת קודם”. הכל כדי להביא לידי מיתתו בכל אופן האפשרי (סנהדרין סו:). מה שאין כן בשאר כל חטאי התורה.

בזמננו פסק וחדל יצר לְעִיז, בזכות תפילת אנשי כנסת הגדולה בבואם לא”י (יומא טו:), ולכן אין לנו בזמננו ”מסית ומדיח” במובן הפשוט.

אבל יש לנו אופן היותר גרוע של מסית. (עד שיתאמצו חכמי א”י בתפילתם ויבטלו גם זה, כמבואר סגולת תפילתם בערכין דף לב:). וזהו שיש בדורנו יצר של כפירה בהקב”ה וביסודות תורתו. המינים והאפיקורסים הללו גרועים הרבה יותר מאשר סתם עובדי ע”ז. רואים זאת ממה שחז”ל התירו להרוג אותם גם בלי עדות והתראה ותהליכי בית דין. (ע”ז כו: וכן כתב רמב”ם ב”פירוש המשניות” לחולין א/ב, וכן ”אגרות הרמב”ם” (מהדורת הרב קאפח, דף ל”ט) ”ילכוד אחד מהם... ויקלקל דעות בני הנעורים ולא ימצאו מציל. דעו כי דמו מותר לכם”. ואמנם ”חזון איש” (יו”ד ב/ סוף ט”ז) מסתייג מדין זה בזמננו.

ועוד מפי הסברא האפיקורוס הוא גרוע מן עובדי ע”ז, כי הוא מכחיש מציאות הבורא מכל וכל, מה שאין כן העובד ע”ז עובד בשיתוף, הוא מודה שיש אל עליון רק נותן כח וסמכות גם כן לעוד אלים.

1. וזה מבואר בסנהדרין (סג.) שרשב”י לימד זכות על דור העגל ”איוו לאלוהות הרבה”, כלומר להאמין בה’ וגם באל אחר. זהו עדיף מן הכופר בה’, ויש בדבריו לימוד זכות על הדור.

2. וכן מבואר בסנהדרין (לח:). כשהזכירו חטאיו של אדם הראשון הלכו מן הקל אל הכבד, מן עובד ע”ז ל”מין היה”, וזה הגרוע יותר לפי סדר המסודר בסוגיא.

3. וכן מבואר ב”אגרות הרמב”ם”, מהדורת הרב קאפח, דף קיא.

4. וכן מבואר במהר”ל (”ינתיבות עולם”, ענה, פ”ד) דירוג שיש בגמרא בקלקול של גסות רוח, שם הזכירו את הכופר בעיקר אחרי העובד ע”ז כי הוא גרוע יותר.

5. וכן כתב הנצי”ב. (”העמק דבר” על דברים כט, יז)

ובכן הבה ונראה לשונו של הרמב"ם (מור"כ א/לו) על המייחסים להקב"ה הגשמה :
"קרָאָם אויבים ושונאים וצרים, ואמר כי העושה כן מקנא ומכעיס ומעלה חמה. והיאך יהיה מצב מי שקשורה כפירתו בעצמותו ית'... ודע כי כל זמן שתהא בדעתך (על ה') גשמות או מאורע ממאורעות הגוף, הנך מקנא ומכעיס וקודח אש חמה ושונא ואויב וצר יותר חמור מעובד ע"ז בהרבה" עכ"ל.
ובכן, ק"ו שהכופר בשלטונו של בורא עולם נידון בכל הלשונות החריפים הנ"ל ויותר מזה פי כמה.

ודאי שפְּמַצוֹת "ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו", (דברים יא, כב) האדם צריך ללכת בעקבותיו של הקב"ה ולהתייחס גם הוא כך אל הכופרים. אמנם, ישנם בזמננו כתות מסוימות המטיפים בדיוק להיפך. לפי דעתם יש להתייחס בסובלנות ובסולחנות. מדת "אהבת ישראל" שבגרונס מחפה על כל פשעים של האפיקורסים. הללו עוד סבורים שהמצטטים דברי חז"ל וראשונים הנ"ל למען לחנך לשנאת הכופרים, הללו עוברים על "שנאת ישראל".

ולכן למען בירור האמת של תורתנו הקדושה, כדאי להעיר הערה אחת.

הקב"ה ציוה ללכת בדרכיו (רמב"ם, דעות א/ה) ולא היה די במצוות "ואהבת לרעך לרעך כמוך". ולמה?
הרמב"ם מסביר שם : "ומצווין אנו ללכת בדרכים האלה הבינוניים, והם הדרכים הטובים והישרים". כלומר, "חסידות" היא קיצונית. אם נוקטים בה כשיטה קבועה, אזי מחטיאים את המטרה של עבודת ה', וגם אין זה מן ה"חכמה". (רמב"ם שם א/ד). יש פעמים שהתורה מצוה לשנוא ולרדוף ולהציק. (וכמו שראינו אצל דוד המלך בתהלים פרק ק"ט, וצ"ע כי חז"ל אמרו בברכות נז : שהרואה ספר תהלים בחלום יצפה לחסידות, ובכן כיצד קלל דוד כך את אויביו? **התשובה** : **כי דוד לא היה רק חסיד, אלא גם חכם**)

כאשר אדם בזמננו מקצין בשיטה קבועה, אין ספק שהוא יחטא הרבה. ולדוגמא, חלק מהמטיפים לאהבת המינים, הם ארסיים ומלמדי חובה על אֶהֱיֵנו החרדים לדבר-ה' אם אינם מזדהים עם דעותיהם. – מקרבים את הרחוקים ומרחיקים את הקרובים? אתמהה. הנביא מוכיח : "הִלְרָשָׁע לְעֹזֹר, וְלִשְׁוֹנָאֵי ה' תִּצְאָהָב?! ובזאת עֲלִיךָ קצף מלפני ה'" (דהיי"ב יט/ב). והרי הרמב"ם כתב "כי הרחמנות על הרשעים המשחיתים – (היא) אכזריות על כל הבריות!" (מור"כ ג, סוף ל"ט). עלול להיות שיש בזה גם צד חנופה כדי למצוא חן בעיני החילונים.

ונביא כאן שלש דוגמאות כיצד החסידות הבלתי חכמה מעבירה את האדם על דעת קונו.

א. ראשית, בברכות (כב) "מעשה באחד שתבע אשה לדבר עבירה. אמרה לו : ריקא, יש לך ארבעים סאה שאתה טובל בהן? מיד פירש". כלומר, המטופש ההוא היה נזהר בטבילת מקוה, ולא ידע להזהר מתשמיש של איסור. הרי "חסיד שוטה".

ב. וכן ביומא (כג) כאשר צעירי כהנים היו דוחפים זה את זה מי מגיע ראשון לראש-המזבח ולזפות להקריב קרבן-ה' "נטל סכין ותקע לו בלבו... בא אביו של תינוק ומצא אותו מפרפר. אמר, הרי הוא כפרתכם ועדיין בני מפרפר ולא נטמאה סכין. ללמדך שקשה עליהם טהרת כלים יותר משפיכות דמים". והרי עוד דוגמא של "חסיד שוטה".

ג. וכן בחגיגה (כג) "מטמאין היו את הכהן השורף את הפרה (אדומה) להוציא מליבן של צדוקים שהיו אומרים במעורבי שמש היתה נעשית". כלומר, חז"ל במיוחד טמאו אותו בשרץ ודרשו ממנו לטבול בו ביום, כדי לבטל "חסידות יתרה" של הצדוקין. ע"כ.

ולכן גם בעניננו, הללו המטיפים לאהבת "אויבי ה'" והם בעיניהם כחסידים גדולים שאוהבים "את כולם". – הללו אינם "חכמים", וגם עוברים על מצוות ה' של "ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו".

כי כאשר המינים והאפיקורסים מפתים עם-ה' להכחיש מציאות הבורא, או ההשגחה הפרטית, או יסוד של תורה מן השמים וכו' הרי הם מביאים עונש ופורענות לעולם ומרחיקים את עם ה' מאלהיו. אין זאת סובלנות אלא פשרנות. וכאשר מתכסים בשמלה של צביעות כאילו גם זאת מן גופי תורה (בניגוד לכל הגמרות והראשונים והאחרונים בענין) אין זאת אלא בורות והתכחשות לאמת.

חילוק חשוב.

אלא יש לנו לחלק מה בין רשע לרשע.

ישנו רשע "רגיל" שהוא אמנם מאמין בשלש-עשרה יסודות האמונה, אבל הוא חלש מול יצרו הרע ונמשך אחרי כל מיני חטאים. עליו כתב הרמב"ם ("פירוש המשניות", סנהדרין, פ"י) שהוא: "נכנס בכלל ישראל וחובה לאוהבו ולחמול עליו בכל מה שצוה ה' אותנו זה על זה מן האהבה והאחוה, ואפילו עשה מה שיכול מן העבירות מחמת תאוותו והתגברות יצרו הרע. הרי הוא נענש לפי גודל מריו ויש לו חלק לעוה"ב והוא מפושעי ישראל. אבל כאשר יפקק אדם ביסוד מאלו היסודות הרי זה יצא מן הכלל וכפר בעיקר ונקרא מין ואפיקורוס וקוצץ בנטיעות, וחובה לשנאותו ולהשמידו, ועליו הוא אומר 'הלא משנאיך ה' אשנא'" (עין אבות דר' נתן, סוף פ"טז) עכ"ל.

וחילוק כזה כתב הרמב"ם בסוף הלי' רוצח ושמירת הנפש, שיש לנו להתאמץ להציל חיי כל אחד מישראל, ואפילו הוא רשע "והתורה הקפידה על נפשות ישראל, בין רשעים בין צדיקים, מאחר שהם נלויים אל ה' ומאמינים בעיקר הדת". כלומר, תנאי אחרון זה הוא לעיכובא בכדי שנציל נפשו מן סכנה.

וכן הרמב"ם הוציא את האפיקורסים מכלל ישראל "וכן האפיקורסים אינן כישראל לדבר מן הדברים ואין מקבלין אותם בתשובה כלל (=הערה: ודאי הקב"ה מקבל בתשובה. כאן מדובר בבית דין של מטה) והאפיקורסים הם התרים אחרי מחשבות הלב בסכלות דברים שאמרנו (לעיל, הלי' עכו"ם פ"ב ה"ג) עד שנמצאו עוברים על גופי תורה להכעיס בשאט נפש ביד רמה ואומרים שאין בזה עון" (הלי' עכו"ם, פ"ב ה"ה)

ואע"פ שיש טוענים להחיל עליהם דין "תינוק שנשבה", – המעיין במקור (הלי' ממרים פ"ג ה"ג, ובמיוחד במהדורת דפוס ראשון של הרמב"ם, שנת ר"מ) ימצא שזה אמור אך ורק בענין הדין שאין להרוג אותם. אבל בשאר הלכותיהם לא חל שום שינוי.

1. בדיני אמירת לשון-הרע על האפיקורסים ("חפץ חיים", כלל ח' ס"ה ה-ו) לא הוזכר שתינוק הנשבה איננו בכלל.
2. באיסור לחלל שבת כדי להציל חייו ("משנה ברורה", שכט/ט) לא מוזכר תינוק שנשבה כיוצא מן הכלל.
3. בדין פיסולו מלהחשיב אותו למנין המתפללים (ס"ה נה ס"ק מז) לא הוזכר תינוק שנשבה כיוצא מן הכלל.
4. וכן לגבי פסולי עדות, או מגעו ביין, או בישולו וכו' כל הפוסקים לא הזכירו שדינו שונה מן סתם אפיקורוס.

יוצא שאין לנו מחידושו של הרמב"ם אלא מה שחידש, שאין להורגו. ועל הטוען שיש שינוי נוסף, עליו להביא ראיה.

והנה כשנעניין בנוסח ברכת המינים בתפילת העמידה, נראה נוסח הרמב"ם (ע"פ כתב יד תימן, שהוא המדויק ביותר, מהדורת הרב קאפח ח"ב דף תשי"ז) "למשומדים אל תהי תקוה, כל המינים כרגע יאבדו, ומלכות זדון תעקור ותשבור מהרה בימינו" (ומה שהרבה עדות שינו את הנוסח ואומרים "ולמלשינים אל תהי תקוה" הוא שינוי מחמת הצנזורה, ואיננו כך במקורות של חז"ל וראשונים, שקראו ברכה זו "ברכת המינים"). וכתב על כך הרמב"ם בהלכותיו – "בימי רבן גמליאל רבו המינים בישראל והיו מצירין לישראל ומסיתין אותן לשוב מאחרי ה'. וכיון שראה שזו גדולה מכל צורכי בני אדם, עמד הוא ובית דינו והתקין ברכה אחת שתהיה בה שאלה מלפני ה' לאבד המינים". (רמב"ם הלי' תפילה בא)

העיר לנכון הרב קאפח בהערותיו, שהרמב"ם מאריך כאן שלא כהרגלו, והטעם, כי המינים והאפיקורסים הם גרועים מן עובדי ע"ז, (כמו שכתב ב"אגרת השמד" דף קיא), וסכנתם ליהדות חמורה ביותר, כלשון הרמב"ם "גדולה מכל צורכי בני אדם"!

וצריך עיון גדול. הא כיצד רבן גמליאל לא למד מן אברהם אבינו שהתפלל כדי להציל חייהם של יושבי סדום? ואמרו עליו חז"ל (= על אברהם): "אֵהָבֶת לְצַדֵּק אֶת בְּרִיּוֹתַי וְתִמְאַן לְחַיִּיבָן" (ב"ר מט/ט) וכך פשוטם של המקראות שתפילתו של אברהם אבינו צוינה לשבח!

אלא התשובה לכך פשוטה. אנשי סדום לא כפרו בהקב"ה. אמנם הם טחו נערה אומללה בדבש עד שמתה מעקיצות הדבורים; אמנם הם מתחו בני אדם על מיטות-סדום עד שנתפרקו עצמות ידיהם ורגליהם, כדי להדיר רגלי האורחים ממקומם, ועוד זוועות קשות. אבל כל זאת מתוך יצר של מניעת חסד, או השתוללות יצר-האכזריות. אבל הם לא כפרו ברעיון שיש לעולם מלך, או לכפור בהשגחה פרטית או בשכר ועונש או בביאת המשיח (עיין יחזקאל טז/טט "מצודות" והמלבי"ם שם). על החילוק הזה מה בין רשע (רגיל) לרשע שהוא כופר, כבר ביאר הרמב"ם ("פירוש המשניות", אחרי י"ג יסודות, סנהדרין, פרק חלק) והארכתי בזה ב"אוצרות הנצי"ב", (עמ' 113-118). על פי זה אין שום קושיא על רבן גמליאל ממה שאברהם אבינו התפלל עבור אנשי סדום - ודין המינים גרוע פי כמה.

היסוד הגדול הזה שיש לשנוא את האפיקורסים הוא חלק עקרוני בעבודת האדם את ה'.
כדברי דוד המלך:

- "שנאתי קהל מרעים ועם רשעים לא אשב". (תהלים כו,ד)
- "ראיתי בוגדים ואתקוטטה, אשר אמרתך לא שמרו". (תהלים קיט/קנח)
- ולפני זה אמר: "זלעפה אחזתני מרשעים, עוזבי תורתך". (קיט/נג)
- "סעפים שנאתי". [סעפים. = בעלי מחשבות און. רש"י] [פסוק קיג, עי"ש רש"י].

והענין הוא, **שלא ייתכן** שהאדם יאהב את ה' בכל לבבו ובכל נפשו, ולא תתקומם נפשו נגד המורדים והמכניסים את הש"י. וכך הוא לשון "**מסילת ישרים**" – (פרק יט, בענין מדת קנאות למען ה'), "שיהיה האדם מקנא לשם קדשו, שונא את משנאיו ומשתדל להכניעם במה שיוכל, כדי שתהיה עבודתו של הש"י נעשית וכבודו מתרבה... וזה פשוט, מי שאוהב את חברו אי אפשר לו לסבול שיראה מכים את חברו או מחרפים אותו, ובודאי יצא לעזרתו. גם מי שאוהב שמו ית' לא יוכל לסבול ולראות שיחללו אותו ח"ו ושיעברו על מצוותיו. והוא מה שאמר שלמה 'עוזבי תורה יהללו רשע, ושומרי תורה יתגרו בס' כי אותם שמהללים רשע ברשעתו ולא יוכיחו על פניו מומו, הנה הם עוזבי תורה ומניחים אותה שתתחלל ח"ו. אך שומריה המתחזקים להחזיקה ודאי שיתגרו בס' ולא יוכלו להתאפק ולהחריש... וזהו תוקף האהבה שיוכל להראות מי שאוהב את בוראו באמת". עכ"ל "מסילת ישרים".

(הערה: עיין דברי הגר"א על משלי כח/ד על הכתוב המתחיל בלשון יחיד ומסיים בלשון רבים "עוזבי תורה יהללו רשע, ושומרי תורה יתגרו בס'" - ללמדך שיש להתגרות גם באלו שהללו את הרשע! [לכן לשון רבים! = הרשע+מהלליו])

אמנם ה"בית יוסף" כתב שהאדם לא יתקוטט עם המלעיגים, שמא יקנה קנין רע בנפשו. **אבל** "ביאור הלכה" (סי' א' ד"ה ולא יתבייש) כתב – "דע ד"הבית יוסף" לא כתב כי אם במצוה שהוא עושה לעצמו... אבל אם הוא עומד במקום שיש אפיקורסים המתקוממים על התורה ורוצים לעשות איזה תקנות בעניני העיר וע"י זה יעבירו את העם מרצון ה', ופתח בשלום ולא נשמעו דבריו, בכגון זה לא דיבר הב"י מאומה. ומצוה לשנאותם ולהתקוטט עמהם ולהפר עצתם בכל מה שיוכל, ודוד המלך אמר 'הלא **משנאיך** ה' אשנא ובתקוממך אתקוטט תכלית שנאה שנאתים". עכ"ל. (ועיין המלבי"ם על תהלים פט/כג, "משנאיך" הוא "מפעילי", גורם לאחרים לשנוא את ה', כלומר המסיתים והמדיחים).

לכן **רבנו יונה** כותב: "המשבח את הרשע מתוך פתיות... כי לא יאהב העבד (=ישראל) את האדון (=הקב"ה), אם יאהב מְשַׁנְאֵיו ויקרב רחוקיו" (ישערי תשובה", ג/קצא). ועוד כתב: "לא תחוס עיניך.... הוזהרנו בזה שלא לחמול ולרחם על המחטיאים והמכשילים בני אדם. ואמרו ז"ל כל הנעשה רחמני על האכזרים, סוף נעשה אכזר על הרחמנים" (שם ג/לז) והובא ב"ספר חרדים" (מל"ת מהתורה התלויות בלב, ס"ק ל"ה)

והנה יש כאן נקודה מיוחדת.

יש ממש **לשמוח** באבדן של הרשעים. "ישמח צדיק כי חזה נקם, פְעַמְיו ירחץ בדם הרשע" (תהלים נח, יא).

כתוב על יתרו "וַיִּחַדְּ יִתְרוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְיִשְׂרָאֵל". [וַיִּחַדְּ. לְשׁוֹן חֲדוּחַ, שְׂמֵחָה] (שמות יח, ט)
כתב שם **ר"ע ספורנו**: "לא שְׂמַח על אבדן מצרים כראוי למקנא לכבוד קונו, אבל שמח על טובתם של ישראל, כמרחם על דמעת העשוקים".

מוסיף על כך **הרב בלאך** (ראש ישיבת טלו, "שיעורי דעת", א/146): "והנה לפי דעת בני אדם הרי לכאורה השמחה בישועת הצדיקים היא מדה טובה יתרה מאשר לשמוח במפלתם של רשעים. אבל לא כן היא דעת התורה! על האדם לקנא לעלבון האמת, יכאב לו כשהרשעה מתגברת, וישמח כי חזה נקם. תיקון העולם ע"י אבדן הרשעה נותנת שלימות בנפשו... ואל יחשוב האדם שהוא טוב-לב כאשר אינו שמח במפלתן של רשעים. כי אין זה ממעלת טובו, אלא מפני שלא נצטער במדה הראויה כשראה את דרכם צלחה להרוס ולאבד את הטוב והישר. משום כך לא ירגיש שמחה במפלתם".

עוד כתב במקום אחר: "מאמר חז"ל, "כל ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח" (יומא כג). ייפלא, לומר שאינו ת"ח? אולם בזה מתחו (חז"ל) ביקורת חדה נגד ההשקפה המקובלת בעולם כי ת"ח הראוי לשמש סמל – הוא העושה רק טוב ואינו יכול לעשות רע לשום אדם... אבל אות היא שאיננו ת"ח כי הוא עושה רק מכח טבעו ולא ממקור החכמה. (ע"ע מהר"ל, "נתיבות עולם", גמ"ח, סוף פ"א, שה' מביא פורענות לעולם מבחינת ה"טוב" של ה' שנלחם נגד הרע ומחסלו. ובזה הוכחה גמורה למציאות הטוב).
ואם ת"ח אינו עושה ע"פ החכמה במקום שנדרש לעמוד בפרץ ולהלחם, אין זה אלא, או מפני שירא מקיפוח פרנסתו, או ממיעוט כבודו, או שחסר ממנו אומץ לב, וגם אפשר שזה מפני חלישות כח ההכרעה לדעת בהחלט מה שנחוץ וראוי לו לעשות. בין כה ובין כה, איננו תלמיד חכם אם הוא ירא לעשות משפט מפני חשש נזק, כי כבר הוזהרנו בתורה "לא תגורו מפני איש". (שם, דף 184, ועיי"ש דף 185 שמשום זה הפסיד שאול המלך את המלוכה). ע"ע "המספיק לעובדי ה'" של ר"א בן הרמב"ם, עמ' צא-צב.

(הערה. ואע"פ שיש להקשות ממאמר חז"ל "אין הקב"ה שמח במפלתם של רשעים". (סנהדרין ל: ט).

- א. אבל הלומד יפה פשוטו של סוגיא רואה שמדובר רק על **הקב"ה**, אבל "אחרים מְשִׁישׁ", כלומר בני ישראל שמחים מאד, כדכתיב שם "ותעבור הרנה במחנה" על מותו של אחאב.
- ב. וגם זה שכתוב שהקב"ה אינו שש, יש לזאת סיבה מיוחדת **חד-פעמית** לפי המצב של אז. בזהר (א/סא): מבואר שה' הקדים עת הפורענות על המצריים כדי להציל את ישראל. על כך ה' הצטער כי איננו רוצה להעניש עד "שלם עון האמורי" עד שימלאו סאתם. ובזהר (ב/קע): מבואר הטעם כי המקטרג אז טען שגם בני ישראל חוטאים בעבירות חמורות כמו המצריים, ויש חוסר צדק כביכול בכלי אלו והצלת אלו. ועל זה ה' הצטער, אבל לא על עצם כילוי המצריים.
- ג. ועוד, **הנצי"ב** על הספרי לפרשת קרח (דף צ') מחלק בין רשע לתאבון לרשע להכעיס. והמצריים היו רק לתאבון.
- ד. ובספר "**פה קדוש**" (של ר' יצחק מולוז'ין) על פרשת בשלח מבאר שה' רק גער **במלאכים**, שהם לא ישירו, אבל לא פִּינוּ לבני ישראל, שהם בודאי [ש]יאמרו את ההלל על הצלתם. (עד כאן)

מדת ההזדהות שהצדיקים מזדהים עם מטרותיו של הקב"ה גורמת להם להזדעזע מן רשעת האפיקורסים ולהביע חלחלה ממעשיהם.

א. מצאנו על הפסוק "קצתי בחי מפני בנות חת" (בראשית כו, מו) שרבקה התלוננה על נשי עשיו שהיו מקטירות לע"ז (ראה רש"י על כו, לד) אמרו במדרש "התחילה גורפת מחוטמה ומשלכת" (ב"ר סז/יא) אין זאת אלא ביטוי מוחשי ביותר לגועל וצער על הללו שהיו "מרגיזי אל".

ב. כן מצאנו אצל חזקיה הצדיק: "נבזה בעיניו, נמאס" שגירר עצמות אביו (מכות כד.) ומפרש רש"י: הנמאס להקב"ה, נבזה הוא בעיניו של אדם".

נסכם ע"י דברי **רבנו יונה** (על משלי יז, טו) – "מצדיק רשע ומרשיע צדיק, תועבת ה' גם שניהם"... כי האדם חייב לשנוא אויבי ה' כמו שכתוב "הלא משנאיך ה' אשנא" וחייב להקלותם... כי בכבוד הרשעים תחזקנה ידי החוטאים ולא ישקצו בני אדם את העבירות ולא יגנו את החטא. גם תמשול יד הרשע בסיבת הכבוד ויהיו דבריו (של הרשע) נשמעים וימשוך רבים אחריו, גם ישפיל הצדיקים והחכמים..."

ובמקום אחר (על משלי כד, כח כתב) **רבנו יונה** – (על הרשע הצבוע המראה עצמו ככשר) "יש לפרסם עד אשר רוע פעולותיו יודעו לרבים. כי יש נזקים גדולים בכבוד הרשעים, כי ידיחו רבים מדרך טובה... אף כי יש חילול השם בכבודם, כי מקצת בני אדם מכירים במעשיהם ואומרים כי אין שפלות לאיש בעבירות, ולא נגרע מערכו במעשיו הרעים. והוא ששנינו מפרסמין את החטאים מפני חילול ה'". (יומא פו.)

ובכן, יש להתייחס לאפיקורסים ומינים והמחטיאים את הרבים כאילו היו בעלי מחלות מידבקות המפיצים רעל וארס בחברה. הקדמונים אמרו "ידיעת ההפכים אחת היא". כלומר, בנפול זה, יתעלה ויתגבר הצד הנגדי. "וכל קרני רשעים אגדע, (וממילא) תרוממנה קרנות צדיק". (תהלים עח, יא)